

ЗМІСТ

ПРОЛОГ

До чого це все? 7

НАВІЩО ВИВЧАТИ ЕКОНОМІКУ?

ІНТЕРЛЮДІЯ 1

Як читати цю книгу 13

РОЗДІЛ 1

Життя, Всесвіт і все інше 19

ЩО ТАКЕ ЕКОНОМІКА?

РОЗДІЛ 2

Від шпильки до ПІН-коду 31

КАПІТАЛІЗМ ЗРАЗКА 1776 ТА 2014 РОКІВ

РОЗДІЛ 3

Як ми до цього дійшли? 45

СТИСЛА ІСТОРІЯ КАПІТАЛІЗМУ

РОЗДІЛ 4

Хай розквітне сотня квітів 95

ЯК ЗАЙМАТИСЯ ЕКОНОМІКОЮ

РОЗДІЛ 5

Дійові особи 145

ХТО Є СУБ'ЄКТАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ?

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

ІНТЕРЛЮДІЯ II	
Рухаймося далі...	171
<hr/>	
РОЗДІЛ 6	
А скільки вам потрібно?	177
ОБСЯГ ВИРОБНИЦТВА, ДОХІД І ЩАСТЯ	
<hr/>	
РОЗДІЛ 7	
Як росте ваш сад?	201
СВІТ ВИРОБНИЦТВА	
<hr/>	
РОЗДІЛ 8	
Негаразди в банку «Надійність і довіра»	231
ФІНАНСИ	
<hr/>	
РОЗДІЛ 9	
«Хай здохне Борисова коза»	261
НЕРІВНІСТЬ І БІДНІСТЬ	
<hr/>	
РОЗДІЛ 10	
«У мене є кілька знайомих, які працювали»	285
РОБОТА І БЕЗРОБІТТЯ	
<hr/>	
РОЗДІЛ 11	
Левіафан чи філософ-правитель?	309
РОЛЬ ДЕРЖАВИ	
<hr/>	
РОЗДІЛ 12	
«Усього вдосталь»	333
МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР	
<hr/>	
ЕПІЛОГ	
Що тепер?	369
ЯК НАМ ВИКОРИСТОВУВАТИ ЕКОНОМІКУ, ЩОБ ВОНА ПРИНОСИЛА КОРИСТЬ ГОСПОДАРСТВУ?	
<hr/>	

ПРОЛОГ

ДО ЧОГО ЦЕ ВСЕ?

**НАВІЩО ВИВЧАТИ
ЕКОНОМІКУ?**

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Чому люди не надто цікавляться економікою?

Якщо ви взяли до рук цю книгу, то, напевне, хоч трохи цікавитесь економікою. Навіть якщо так, мабуть, вам усе ж таки трохи страшно. Економіку вважають наукою, можливо, не настільки складною, як фізика, але теж доволі непростою. Хтось із вас, імовірно, пригадує виступи економістів на радіо: їхні твердження викликали певні сумніви, проте ви все одно приймали їх на віру. Зрештою, так сказав експерт, а ви в своєму житті жодної книжки з економіки не прочитали.

Та чи справді економіка така вже складна? Звісно, ні, якщо пояснювати її простими словами. У своїй попередній книзі «23 факти про капіталізм, які від вас приховують» я нахабно заявив, що економіка на 95 % — це просто здоровий глузд, який навмисне ускладнюють професійними термінами й математикою.

Економіка — не єдина царина, яку хочуть зробити складнішою, ніж вона є насправді. У будь-якій професійній галузі, де потрібні спеціальні знання, — економіці, слюсарстві або медицині — професійна мова сприяє порозумінню між фахівцями, але ускладнює спілкування із зовнішнім світом. Люди технічних професій трохи цинічні: вони свідомо прагнуть зробити свій фах складнішим, ніж він є, аби виправдати високу вартість своїх послуг.

Проте жодній іншій дисципліні не «пощастило» настільки відгородитися від загалу, як економіці. Не володіючи особливими знаннями, люди готові сперечатися на безліч тем: про кліматичні зміни, одностатеві шлюби, війну в Іраку чи атомні електростанції. Але коли розмова доходить до економіки, багато хто миттю втрачає бажання будь-що говорити чи доводити. Коли ви востаннє дискутували про долю євровалюти, нерівність у Китаї або майбутнє

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

обробної промисловості США? Ці питання важливі незалежно від того, де ми живемо, адже можуть покращити або погіршити ринок праці, вплинути на зарплату, а зрештою, і на пенсію. Утім, швидше за все, ви про них серйозно не замислювалися.

Такий дивний стан речей почасти можна пояснити тим, що економічні проблеми не зачіпають наших почуттів так глибоко, як, скажімо, кохання, травми, смерть або війна. Так сталося ще й тому, що протягом кількох останніх десятиліть людей особливо наполегливо переконували, буцімто економіка — як фізика і хімія — це наука, де на всі запитання вже готова єдина правильна відповідь. Тому всім, хто не знається на економіці, слід просто прийняти думку фахівців і впокоритися з нею. Грегорі Манків, професор економіки Гарвардського університету й автор одного з найпопулярніших підручників з цієї дисципліни, одного разу сказав: «Економісти любляють маскуватися під учених. Це я точно знаю, адже сам часто це роблю. Викладаючи на молодших курсах, я цілком свідомо називаю економіку наукою, щоб у студентів не склалося враження, що вони вивчатимуть якусь аморфну навчальну дисципліну»'.

Прочитавши цю книгу, ви зрозумієте, що економіку в жодному разі не можна називати наукою на кшталт фізики чи хімії. Існує безліч економічних теорій, кожна з них висвітлює складну реальність із певного боку, надає свої моральні та політичні оцінки й судження та, врешті-решт, доходить власних висновків. І цього ще замало: економічні теорії досі не могли спрогнозувати розвиток подій у реальному житті навіть у тих галузях, до яких дотикаються безпосередньо, не в останню чергу тому, що люди наділені свободою волі, й це відрізняє їх від молекул і фізичних об'єктів'.

Якщо в економіці не існує єдиної правильної відповіді, ми не можемо залишити її в руках експертів. Кожен свідомий громадянин має знатися на економіці. Звісно, я не пропоную вам узяти грубий підручник і прийняти якусь єдину думку. Ні, економіку слід вивчати так, щоб ознайомитись із різноманітними економічними аргументами й навчитися кожен із них критично оцінювати з урахуванням певних економічних умов, моральних цінностей і політичної мети (зауважте, я не маю на увазі якийсь

«один аргумент»). Для цього потрібна книга, в якій економіка викладається по-новому. Я сподіваюся, що в цій книзі ви знайдете саме такий виклад.

Чим ця книга відрізняється від інших?

Чим ця книга відрізняється від інших вступних книг з економіки?

По-перше, я сприймаю читачів серйозно. Це не просто слова. Моя книга — не стислий переказ неосяжної одвічної істини. Я розповідаю про різні прийоми аналізу економіки й щиро сподіваюся, що читачі цілком здатні їх критично сприймати. Я не уникаю обговорення таких фундаментальних методологічних питань, як-от: чи є економіка наукою та яке значення мають (і повинні мати) для неї моральні цінності. За можливості я розкриваю передумови економічних теорій, аби читачі могли сформуванати власну думку про їхню реалістичність і доречність. Окрім того, я розповідаю, звідки беруться та як збираються числові дані, принагідно попереджаючи, що вони не є такими само об'єктивними, як, скажімо, маса слона або температура посудини з водою^{*}. Словом, я намагаюся пояснити читачеві, як потрібно думати, а не *про що*.

Книга вимагає від читачів якнайглибшого аналізу, але це не означає, що вона складна. У ній немає нічого незрозумілого для людей із середньою освітою. Вам необхідно лише виявити цікавість, щоб дізнатися про справжній стан справ, і терпіння, щоб за один раз подолати кілька підрозділів.

По-друге, докорінна відмінність моєї книги від інших полягає в тому, що в ній чимало розповідається про світ як він є. Ні, це не помилка: я справді маю на увазі цілий світ. Тут ви знайдете відомості про різні країни. Звісно, не всім я приділяю однакову увагу. Однак, на відміну від більшості інших книг з економіки, я не обмежуюся однією-двома країнами або лише одним типом (скажімо, *

^{*} Хоча самі вчені, якщо ви їх запитаете, скажуть, що навіть ці показники не є цілком об'єктивними.

лише заможними або лише бідними країнами). Інформацію переважно подано в числах: масштаби світової економіки, частка в ній США чи Бразилії, частка виробленої продукції, інвестованої Китаєм або Демократичною Республікою Конго, тривалість робочого дня в Греції чи в Німеччині. До цього додаються детально перевірені відомості про інституційні механізми, історичне тло, політичні курси тощо. Сподіваюся, наприкінці книги читач зможе сказати, що має уявлення про те, як насправді працює світовий економічний механізм.

«А зараз щось зовсім інше...»* *

* Так казали в шоу «Летючий цирк Монті Пайтона».

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ІНТЕРЛЮДІЯ I

**ЯК ЧИТАТИ
ЦЮ КНИГУ**

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Розумію, що не всі читачі готові присвятити цій книзі багато часу, принаймні спочатку. Тому пропоную кілька способів читання, залежно від того, скільки у вас є вільного часу.

Якщо у вас є десять хвилин: прочитайте назви розділів і першу сторінку кожного з них. Якщо мені пощастить, наприкінці десятої хвилини у вас раптом знайдеться для читання ще кілька вільних годин.

Якщо у вас є кілька годин: прочитайте два перші розділи й епілог. Усе інше можете швидко переглянути.

Якщо у вас є півдня: прочитайте лише заголовки — назви розділів — і висновки, виділені курсивом майже в кожному розділі. Якщо ви швидко читаєте, можете також ознайомитися зі вступним розділом і висновками кожного розділу.

Якщо у вас є час і терпіння читати від початку до кінця: раджу вам це зробити. Це найкращий спосіб. І я цим неабияк тішитимусь. Але ви все одно можете пропускати окремі не цікаві вам частини, читаючи лише заголовки.

ЧАСТИНА ПЕРША

ЗВИКАННЯ

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Що таке економіка ?

Читач, не знайомий із нашою темою, може вважати, що економіка — це наука про господарство. Якщо хімія вивчає хімічні речовини, біологія — живих істот, соціологія — суспільство, то економіка, в такому разі, має вивчати господарство.

Утім, у найпопулярніших сучасних книгах зазначається, що економіка — це дещо значно більше. Автори книг вишукують відповідь на одвічне запитання «життя, Всесвіту та всього іншого» — як у науково-фантастичному «Путівнику Галактикою». До речі, за цим культовим гумористичним романом Дугласа Адамса 2005 року зняли фільм із Мартіном Фріменом (із фільму «Гобіт») у головній ролі.

Тім Гарфорд, журналіст газети *Financial Times* і автор популярної книги «Економіст під прикриттям», стверджує, що економіка вивчає життя. Не випадково свою другу книгу він назвав «Логікою життя».

Ще не знайшлося економіста, який би заявив, що економіка пояснює Всесвіт. Як не крути, а це поки що залишається сферою діяльності фізиків, на яких протягом століть рівнялися економісти, прагнучи зробити зі свого фаху науку¹. Щоправда, деяким економістам майже вдалося охопити Всесвіт: вони заявили, що економіка вивчає «цілий світ». Наприклад, підзаголовок другого тому популярної серії «Економічний натураліст» Роберта Франка звучить так: «Як економіка допомагає вам зрозуміти світ».

Тепер варто сказати про «все інше». Підзаголовок книги «Логіка життя» — «Вступ до нової економіки про все на світі».

¹ Тут даються взнаки заздрощі до фізики.